

El llenguatge

Tots dos

Davant els numerals cardinals existeix una concurrència entre l'article definit i el terme quantitatiu tot (de les seves formes del plural, és clar). Però aquesta concurrència, que presenta diversos aspectes, potser no ha estat precisada del tot.

El punt més explícitament formulat és que l'ús de tots (o totes) exclou l'article definit. Segons Fabra (Gramàtica de 1958), «Un nom determinat no pren davant seu l'article definit... quan s'anteposa l'adjectiu tot a un nom al qual va adjuntat un numeral cardinal: es diu Tots els puntals cediren... però no Tots els tres soldats foren afusellats, sinó Tots tres soldats foren afusellats.» Fabra no diu, però si és possible la frase Els tres soldats foren afusellats.

Quan el substantiu a què es refereix un numeral cardinal figura sobreentès, es considera que no s'ha d'usar l'article definit sinó l'adjectiu tot. De fet, no sabem veure la norma formulada enlloc, però és un cas en el qual hom sembla convenir unànimement: «Van venir el tres» seria una frase estranya al català, usada indegudament en lloc de Van venir tots tres. I, efectivament, a diversos articles del Diccionari Fabra, com dos, tres, tot, etc, trobem nombrosos exemples d'aquesta construcció: Hi anirem tots dos, Han caigut tots dos, He parlat amb totes tres, etc. Sembla, doncs, aquest, un altre punt indiscutible.

Tornem, però al punt que hem deixat sense resoldre. ¿Es correcta una frase com Els tres soldats foren afusellats? Sembla evident que sí. En aquests casos en què es fa una afirmació que afecta un conjunt d'elements homogenis determinats per un numeral, és molt usual d'emfasitzar la idea que cap no resulta exclòs d'aquella afirmació amb l'adjectiu tot: Agafaho amb totes dues mans; Tenia totes quatre pilotes amb una sola mà. Però no deixem de trobar exemples amb autoritat resolts amb l'article definit: Posar els cinc dits a la cara d'algú (Fabra, DGLC, dit), Signar amb el nom i els dos cognoms (Fabra, DGLC, cognom). Notem, a més, que l'adjunció d'un altre determinatiu —com un qualificatiu— fa gairebé impossible l'ús de tot: Es van endur les cinc carpetes grosses.

Albert Jané